

FONAMENTS SOCIALS DEL COMPORTAMENT HUMÀ
TERCERA ACTIVITAT D'AVUACIÓ CONTINUADA
"TALLER D'ANÀLISI DE L'ACTUALITAT"
MÒDUL 5

"Aquesta dominància dels EUA com a potència global es pot entendre tant sols en termes econòmics? Com juguen els conceptes de globalització i mundialització a la societat mundial actual."

Gemma Pérez Moliner

Globalització i Mundialització a la Societat Mundial Actual

"La evolución de la humanidad siempre ha ido hacia integraciones mayores: del hombre, la familia, la tribu, al estado primitivo, el estado feudal, la nacionalidad que hemos vivido los de mi generación. Ahora ustedes vivirán la etapa que sigue: el continentalismo. Y es posible que sus nietos, sus bisnietos lleguen a la futura y última integración que es el universalismo". Juan D. Perón – Madrid 1971.

En un món global, tots els individus resulten afectats per igual dels fets que es produeixen en qualsevol altre punt del planeta. A l'expansió de la globalització arreu d'aquest món hi contribueixen la difusió de les noves tecnologies de la informació i la comunicació i la obertura dels intercanvis comercials entre els països.

Vivim en una societat mundial on les fronteres, objectives i subjectives, físiques i psíquiques, són cada cop més subtils. Allò que passa en un punt del planeta es deixa sentir, per bé de les noves tecnologies, quasi immediatament a l'altra punta del món. Encara que els països continuen essent reticents al trànsit de persones -com ocorreria en una vertadera societat mundial-, no ho són així amb la informació i amb les formes d'economia. De fet, en el nostre món actual, semblaria que els governs no tenen poder per aturar ni controlar el creixement ni l'expansió de les activitats econòmiques.

Diu R. Ortíz que la globalització de l'activitat econòmica implica *"Un cierto grado de integración funcional entre actividades económicas dispersas. El concepto se aplica, por tanto, a la producción, distribución y consumo de bienes y servicios organizados a partir de una estrategia mundial y volcada a un mercado mundial. Se corresponde con un nivel y una complejidad de la historia económica en el cual, las partes, antes internacionales se funden en una misma síntesis: el mercado mundial"*.

I aquest "mercat mundial" que anomena Ortíz és la clau de la globalització, ja que en el món capitalista el creixement econòmic dels països i de les empreses que lideren l'economia, depèn en gran part de l'expansió de la seva activitat econòmica. En un tipus d'economia on el creixement ve donat pel fet de "vendre cada vegada més" -expansió del capital mitjançant l'oferta-, el manteniment d'una activitat econòmica en un mateix nínxol de mercat al llarg del temps comportaria la saturació d'aquest nínxol, és a dir s'arribaria a un punt en que el mercat no absorbiria més productes dels que pot consumir i es crearien excedents de producció, i aquest fet portaria a la crisi i al daltabaix econòmic, com ja va ocórrer al 1929.

La via de sortida que s'ha anat construint al llarg del temps ha sigut l'obertura a altres mercats. La "multinacionalització" de les empreses que sostenen el consum -el fet que puguem trobar els productes que aquestes ens ofereixen en cada vegada més mercats; o el fet que les circumstàncies que perjudiquen a un d'aquests productes a un mercat, ho facin també als altres-, és la globalització econòmica.

La globalització no s'ha donat recentment i sobtadament, sinó que s'ha anat construint gràcies al desenvolupament de la ciència i la tecnologia -que reberen una bona empenta després de la Segona Guerra Mundial- que han permès produir més i millor en menys temps i amb menys recursos. Aquest factor és molt important des del punt de vista que la tecnologia proporciona una alta productivitat i el manteniment d'una qualitat determinada que permet la competitivitat.

Per altra banda, també ha contribuït a la construcció del món global l'expansió del sistema capitalista i la difusió del consumisme sense els quals la globalització econòmica es tornaria difícil sinó impossible. Ambdós, consumisme associat a capitalisme, van trobar noves vies d'expansió i el que és més important, nous mercats verges, després de la caiguda del bloc soviètic. Amb l'obertura que va començar amb la caiguda del mur de Berlín, un sector del món que abans estava quasi aïllat a les influències externes ha quedat exposat a les estratègies de marketing -associades a les noves tecnologies- i s'han creat en aquests països necessitats de consum -que han arribat bruscament i no gradualment com en els països capitalistes- que permeten l'expansió de les multinacionals.

Com diu R. Ortíz, *"(...) Al final del siglo XX cristalizan un conjunto de fenómenos económicos, políticos y culturales que trascienden las naciones y los pueblos. Son estos fenómenos los que nos permiten hablar de globalización de las sociedades y mundialización de la cultura"* referint-se a la caiguda del bloc soviètic ocorreguda al final del segle XX.

Els efectes de la globalització són molts i de diferents caires. La globalització econòmica implica també la transmissió d'informació entre pobles -via les noves tecnologies i els mitjans de comunicació de massa- i això porta associat, inevitablement, la globalització de la cultura. A aquesta vessant de la globalització, a l'expansió dels aspectes culturals i simbòlics, l'anomenem mundialització.

Mundialització i globalització són processos de similar estructura, però aplicats a categories diferents. Si la globalització era aplicada a la categoria econòmica, els processos de mundialització es refereixen a la diversitat d'aspectes culturals i impliquen que el món globalitzat comparteixi una sèrie de símbols sovint associats a objectes de consum producte de la diversitat productiva -begudes, modes, ídols- però també associats a política, tecnologia, religió, idees...

La potència global

Sembla que, vertaderament, els EE.UU. han assumit la condició d'imperi global: "*El triunfo de la libertad y el futuro del mundo civilizado dependen ahora de nosotros*" diu en Dick Cheney. Com a les pel·lícules amb heroi totpoderós, els EE.UU. se saben posseïdors de tota "la força" i han restat observant com la resta del món escenificava les seves "batalletes" fins que algú els hi ha "tocat la moral". I ara... ara sí. És com si els atemptats de l'11 de Setembre haguessin estat la senyal que estaven esperant per a intervenir (<http://www.laopinionpublica.com/usaladominacion.htm>, entre d'altres).

"...*el futuro del mundo civilizado...*", o el futur del món globalitzat depèn dels EE.UU. Els atemptats de l'11 de Setembre representen una nova expansió de la globalització i la mundialització, aquesta vegada iniciada des dels EE.UU.

Però aquesta expansió del mercat nordamericà no s'inicià al Setembre del 2001, sinó molt abans, en un procés que culminà al 1989 amb la caiguda del mur de Berlín. Després de la Segona Guerra Mundial, com ja sabem, el món quedà dividit en dos blocs: el bloc capitalista i el bloc comunista. Després de la caiguda d'aquest darrer l'expansió del primer era inevitable, i ja que l'única potència que queda dempeus és la de signe capitalista, el mode de producció capitalista s'estén per tot el globus inclosa l'antiga Unió Soviètica. El món passa de tenir dues potències militars i econòmiques en permanent conflicte a tenir-ne una, els EE.UU., que per falta de contrincant exporta els seus sistemes de producció i la seva cultura allà on abans no havia arribat.

Aquests dos blocs dels que parlem eren blocs de caire tant econòmic com militar; això ens porta a analitzar el paper de tot allò que és militar en el desenvolupament de la globalització. Des del principi, l'ésser humà ha fet la guerra per apropiarse de les riqueses dels demés i així assegurar-se el propi benestar econòmic. Per assegurar-nos unes mínimes possibilitats d'èxit en la guerra, el món -i especialment els EE.UU. i l'URSS durant la guerra freda-, va incrementar els seus pressupostos militars en busca de millores tècniques i científiques, les quals, una vegada acabat el període de guerra freda, han servit per donar l'impuls definitiu a la globalització a través d'aquestes noves tecnologies que en principi varen ser creades per fer la guerra.

El paper que juga l'economia en la dominància dels EE.UU. com a potència global és molt important, és, de fet, central i és l'origen de la globalització i la mundialització que parteix dels EE.UU. Ja no hi ha estats imperials on l'únic objectiu és la satisfacció dels desitjos d'un sol home o una sola família; i si existeixen aquest tipus d'estats -en l'anomenat tercer món-, aquests no compten amb el suficient poder econòmic com per a erigir-se en imperi.

No hi ha dubte en que la seguretat als EE.UU. és important, però per a molts no deixa de ser una excusa per a l'expansió econòmica. Darrera de la invasió d'Afganistan -i més recentment de l'Iraq-, sembla que no hi ha dubte que hi ha interessos econòmics. Si més no, una de les conseqüències d'aquestes invasions són el control per part del EE.UU. d'un Oleoducte fins a l'Oceà Índic que passarà per l'Afganistan (<http://www.geo-strategy.com/geopolitica/articulos/geo271101-1.htm> entre d'altres) i el control dels pous de petroli tan abundants a l'Iraq (http://www.ipsespanol.org/terraviva/270902_7.shtml entre d'altres).

Els símbols en que es presenta la mundialització representen invariablement objectes de consum, són marques i productes d'abast mundial que s'adapten a les necessitats locals. Aquests símbols que formen part de la cultura tant occidental com no occidental són en realitat el símbol d'empreses els objectius de les quals són únicament econòmics.

Estem doncs davant d'una globalització i una mundialització en les que trobem com a justificació última la economia. I els EE.UU. com a potència global no persegueixen cap objectiu diferent. Al mateix temps, tots aquells valors i idees que tendeixen a expandir-se, es converteixen en globals si hi ha interessos econòmics al darrere:

Nike, McDonalds, Coca-cola... Adaptades a cada realitat local, aquestes marques de tipus econòmic han sigut interioritzades i s'han convertit en símbols que representen valors a moltes cultures diferents: "*diferenciació, llibertat, acceptació social, seguretat, individualitat...*". Però l'origen de l'expansió d'aquestes marques i els productes que representen és econòmic. La identificació amb aquests valors promou el consum i com més es consumeix, més beneficis econòmics obté l'empresa.

"*Nada es más importante que nuestro presupuesto militar*". Com més elevat sigui aquest pressupost, més probabilitats d'èxit tenen els EE.UU. en futures campanyes militars que a la fi, com en el cas d'Afganistan i d'Iraq, representen beneficis econòmics per les grans multinacionals.

I els valors que representa la religió? No trobem una vertadera globalització de la religió encara que és patent, en les dues grans religions monoteistes, una voluntat d'universalització. Malgrat aquesta voluntat, les dues grans religions, en l'actualitat, no paren d'escindir-se en corrents o sectes més petits; i aquesta disgregació no ajuda a la globalització de la religió en els termes que l'entendem aquí.

Sembla que la línia que separa globalització i imperialisme és molt tènue. Mentre que pels nordamericans es tracta de globalització i d'exportació d'una sèrie de valors, per a altres, com els europeus, es tracta d'un imperialisme que pretén dominar la resta de nacions. Però aquesta discrepància es pot resumir senzillament en polítiques diferents: "(...) *No estamos hechos para la función imperial. Pero alguien tiene que resolver los problemas*" (Marc Trachtenberg – EE.UU.), es tracta, senzillament, de formes diferents de resoldre "els problemes". Mentre que a Europa tracta de convèncer amb la seva "missió de pau", els nordamericans adopten una postura dominant i agressiva; i això és possible, altre cop, gràcies a les diferències en el poder econòmic: "*Mientras el Pentágono gasta en investigación y desarrollo 28.000 dólares por soldado, la media europea es de 7.000*".

En resum, la globalització pot fer que la universalització sigui més possible que mai: pot ajudar al lliure comerç internacional, a les migracions, al desenvolupament de la tecnologia, a la comunicació i la universalització de les cultures. Així mateix, pot permetre una imparabile circulació d'informació, cultura i béns econòmics, enriquint així el món amb una extensa diversitat cultural. L'increment d'informació i l'augment de la capacitat de comunicació pot portar-nos a conèixer millor els problemes de la resta del món, fet que alhora restaria poder als règims autoritaris que encara governen alguns països. Tots aquests fenòmens que ja estan ocorrent donen lloc a la societat mundial actual i perfilen la societat mundial del futur.

... Però la societat mundial actual ha d'estar alerta per evitar que la globalització i la mundialització es doni a partir d'una sola potència –com en el cas dels EE.UU.- o a partir d'una sèrie de monopolis transnacionals, ja que llavors la circulació de la informació, la cultura i la economia només es donaria en un sentit, creant així potències imperials que ens tornarien a temps passats de la història.

* * * * *